

N. Șvernik și P. Komarov (9 februarie 1956), care a constituit baza viitorului raport secret, plasat, însă, din punct de vedere politic, în urma acestui text, ca urmare a temerii că cifrele menționate în el vor șoca auditoriul. Două exemple sunt suficiente: „... în doi ani, 1937-1938, au fost arestate 1548366 persoane, și dintre ele au fost executate 681692“ (p. 185).

Pentru cititorul român, sunt de semnalat două documente: nota privind convorbirea din 7 aprilie 1956, dintre V. K. Palamarciuk, secretar II al Ambasadei URSS la București, și Ilie Verdeț, privind Plenara CC al PMR din 23-25 martie 1956, unde s-a discutat raportul delegației române participante la Congresul al XX-lea al PCUS (p. 677-678) și nota privind convorbirea din 16 septembrie 1956, dintre ambasadorul sovietic la București, A. A. Epișev, și Gh. Gheorghiu-Dej privind concluziile trase de conducerea PMR din Congresul al XX-lea al PCUS (p. 779-789). Cele două texte sunt – într-un fel – dezamăgitoare prin conformismul lor ideologic și politic, dar semnificative pentru disciplina manifestată, la acea dată, de Gheorghiu-Dej și tovarășii săi față de politica „fratelui mai mare“ de la Moscova.

La 50 de ani de la prezentarea Raportului secret, sursele publicate de cercetătorii ruși dezvăluie ferocitatea represiunii staliniste (fie ea și parțial înfățișată) și impactul considerabil al demascării ei, mai ales în cadrul partidelor comuniste din întreaga lume. Volumul prezentat aici ilustrează încă o dată bogăția fostelor arhive sovietice și necesitatea cunoașterii lor de către cercetătorii români – arhiviști și istorici.

Acad. FLORIN CONSTANTINIU

Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, serie nouă (introducere generală de Paul Cernovodeanu)

Vol. I (1801-1821) (redactor-responsabil: Paul Cernovodeanu; volum îngrijit de Georgeta Filitti, Beatrice Marinescu, Șerban Rădulescu-Zoner, Marian Stroia – secretar de volum; introducere la volum de Georgeta Filitti; redactori: Niculina Florea, Mihai Popa; tehoredactor: Silvia Deoclețian; coperta: Giği Gavrilă)

– Vol. II (1822-1830) (coordonatori: Paul Cernovodeanu, Daniela Bușă; autori: Paul Cernovodeanu, Cristina Feneșan, Georgeta Filitti, Adriana Gheorghe, Adrian-Silvan Ionescu, Șerban Rădulescu-Zoner, Marian Stroia, Lucia Taftă, Raluca Tomi; prefață de Paul Cernovodeanu; referenți: Florin

Constantiniu, Constantin Bălan; redactor: Ana Boroș; tehoredactor: Silvia Deoclețian; coperta: Maria Călin)

– București, Editura Academiei Române, 2004 – 2005, 1009 p. + 618 p., 450000 lei + 16 RON

Din punct de vedere editorial, anul 1968 a constituit începutul unui proiect îndrăzneț și de anvergură, anume inițierea corpusului „Călători străini” care, dintr-un motiv sau altul, cu vreo intenție sau alta, într-un context sau altul, au parcurs anumite regiuni ale Țărilor Române. De altfel, demersul se constituia într-un ecou peste ani al inițiativei lui N. Iorga, materializată prin *Istoria românilor prin călători*, apărută în 1928-1929 (reeditată în 1981, sub îngrijirea lui Adrian Anghelescu).

CĂLĂTORI STRĂINI DESPRE ȚĂRILE ROMÂNE ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Serie nouă
Vol. I

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Din fericire, noul proiect nu a fost abandonat, consecvența apariției destul de ritmice a volumelor datorându-se, în bună măsură, și abnegației unor cercetători de marcă, precum Maria Holban, Maria Matilda Alexandrescu-Dersca Bulgaru sau Paul Cernovodeanu, aceasta în pofida unei întreruperi destul de apreciabile între volumul VIII (editat în 1983) și volumul IX (apărut abia în 1997). În orice caz, șirul călătorilor străini avuți în vedere ajungea în ansamblu până la anul 1800, o dată cu partea a II-a a volumului X.

În aceste circumstanțe, trecerea la prezentarea călătorilor care au tranzitat spațiul românesc în secolul al XIX-lea reprezenta o așteptare care, prin apariția acestei noi serii, se vede răsplătită.

Practic, secolul al XIX-lea constituie o epocă în care factorul economic, inclusiv prin componenta sa comercială, devine tot mai accentuat. Ca o consecință, schimbările înregistrează un progres remarcabil, asistându-se la un număr tot mai considerabil al călătorilor, inclusiv în spațiul românesc, care dintr-o arie geografică mai degrabă exotică devine tot mai mult o regiune atractivă pentru negustorii străini. Accentuarea elementelor economice atrage după sine și deplasarea unor călători din alte domenii, interesele politice sau culturale îndemnând din ce în ce mai multe personaje către Țările Române. Desigur, pentru cercetătorul de astăzi, acest fenomen constituie un factor de risc, în sensul că acesta se vede pus în situația de a selecta din multitudinea de relatări.

Impedimentul a fost, însă, depășit de editorii volumelor de față, selecția fiind realizată cu discernământ, astfel încât a cuprins călători dintre cei mai variați, atât sub aspectul apartenenței sociale și al funcției, cât și al originii etnice.

Este unanim recunoscută utilitatea celor zece volume anterioare, care au stat la baza a numeroase studii. Avem convingerea că și cele două volume referitoare la călătorii străini în spațiul românesc în secolul al XIX-lea vor contribui decisiv la cercetarea acestei perioade, constituind în mod cert o „materie primă” extrem de necesară.

În final, ne permitem o sugestie, prin aceea de a enunța posibilitatea ca, pe viitor, volumele ulterioare să cuprindă și limba originală a însemnărilor respectivilor călători. Firește, aceasta nu se impune ca urmare a îndoielii asupra probității traducerilor realizate pe parcursul corpusului, ci dintr-un motiv de „meteahnă” științifică. Mai mult decât atât, contextul integrării europene creează cadrul utilizării notelor de călătorie ale colecției și de către cercetători străini, interesați de aceste texte; pe lângă trimiterile către original realizate la începutul fiecărei relatări, prezentarea documentului în limba sa originală ar constitui fără îndoială un pas înainte, cel puțin din perspectiva utilității.

Pentru cei interesați (și avem certitudinea că nu sunt puțini), prezentăm mai jos lista călătorilor străini care sunt prezentați și editați în cele două volume:

Vol. I (1801-1821)

Edward Daniel Clarke
 Ignacio Maria del Corral y Aguirre
 Francisc Talamas
 Vince Batthyány
 William Bentinck, lord Cavendish
 William Wittman
 anonim de la anul 1802
 Joseph Röhfer
 Friedrich Schmidt
 Adam Neale
 Louis Allier de Hauteroche
 Wilhelm Gottlob Ernst Becker
 Francis Summerers
 Charles Frédéric și Christine Reinhard
 Andrault, conte de Langeron
 Armand Charles, conte de Guilleminot
 Thomas Thornton
 Ali Bey el Abbasi

Felice Caronni
 J. M. Tancoigne
 Rainer Joseph, arhiduce de Habsburg
 Pavel Vasilievici Ciceagov
 Sir Robert Thomas Wilson
 Auguste de Lagarde
 John MacDonald Kinneir
 căpitanul Thomassin
 William Wilkinson
 François Recordon
 Ludwig van Stürmer
 Barthélémy Bacheville
 William MacMichael
 Fedor Karacsáy
 Kosmeli
 Ioan Marco
 Sir Robert Ker Porter
 Ignati Iakovenko

Dmitri Nikolaevici Bantăș-Kamenski
 Mihail Ilarionovici Kutuzov
 Pavel Gavrilovici Divov
 Minas Băjășkian
 Alexandre, conte de Moriolles

Marie Louis de Marcellus
 Sophie Johnson
 Ludwig Kreuchely von Schwerdtberg
 contele István Széchenyi
 Wyburn

Vol. II (1822-1830)

F. G. Laurençon
 Michael von Künitzsch
 căpitanul Radisitz
 George Waddington
 Clausewitz
 Robert Walsh
 Antoine Béchamp
 Aleksandr Ivanovici Ribeaupierre
 Feodor Feodorovici Berg
 Sir James Edward Alexander

Joseph Adalbert Krickel
 anonim italian
 Charles Colville Frankland

Ivan Petrovici Liprandi
 Karl von Szepesházy
 consulul Charles Lagau
 Frederik Nyberg
 Héctor de Béarn
 Pavel Hristorovici Grabbe
 Berndt Johan Rosenström
 Gustav Adolf Ramsay
 Louis-Félix de Beaujour
 Aleksandr Ivanovici Mihailovski-
 Danilevski
 J. G. Schwarzott
 P. D. Holthaus
 Ernst Christoph Döbel

ȘERBAN MARIN

Ion Soare, *Documente slavo-române păstrate în Arhivele din Oltenia. Ediție de texte, studiu paleografic și lingvistic, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Cuvânt înainte: G. Mihăilă, Râmnicu-Vâlcea, Editura Conphys, 2005, 286 p.*

Slavistica românească s-a îmbogățit cu încă o lucrare ce reprezintă o contribuție însemnată la studierea documentelor slavo-române din Oltenia.

Această carte este rodul unei minuțioase cercetări întreprinse de către arhivistul Ion Soare în arhivele din orașul său natal, dar și în alte centre din Oltenia. Cele 30 de documente slavo-române păstrate în fondurile arhivistice oltene sunt în mare parte inedite, unele fiind publicate doar parțial sau cu unele imperfecțiuni.